

מ א י

דוד פינסקי

א

קרונ־משא, דחוס ומדוחס יהודים, ביניהם עזרא אהרונסון, חלוץ, שהישווה דעתו, שלא יהא גורלו ככל המונם של היהודים, הוא לא ישתנק בגאון, לא ישתרף בכבשן, לא ייקבר ירד־בקבר־אחים, הוא לא היה נכנס לקרון זה, לא היה מגיח להם להטילו לתוכו, אילו לא ידע, שאין הקרון קיטון של מיתה, אין בו ציגורות־גאון, שיכניסו הכל ממית והיהודים הדחוסים יוטלו אחר־כך מתים ונוקשים; אין בו פיזורת של כלוריד־חנק של סיד, שהיהודים הדחוסים כחילקים יתפתלו ויפרכסו ויקרטעו, עד שישתנקו במיתת־יטורים, כמה קרונות ברכבת־המשא הארוכה במפלג גראו לו חשודים ביותר, חזקה הללו הם קיטוני־מיתה על גלגלים, הוא לא היה נכנס לתוכם בשום פנים, הוא היה מתנפל על חית־הגשטפו הסמוכה ועד שהוא נהרג הריהו הורג אותה, ולבו אמר לו עמומות, שלא היה נהרג, היה פולט בדרך מן הדרכים.

הקרון, שהוא שרוי בו, נתלבד עכשיו, מן הראשונים ולפנים בשלשלת הארוכה של קרונות־משא, שכבר היו דחוסים ומדוחסים, התליינים בכל אכזריותם לא יכלו להדחיס כל הקיבוץ של יהודים ואנוסים היו ללבד עוד קרון אחד בשביל שיור גדול של תורמית יהודים, אנשים, נשים והיגוקות, עזרא עלה בידו להשתמט מידי המדחיסים ולהשתייר בתורמית האחרונה, ולא עוד אלא שהיה לו סבר וסוכוי, שיעלה בידו להתעלם מן העין, כבר החשיך היום הגשום והיה חושך־אפלה, ושמא על זו לא מצא מפלט והניח להם להדחיסו לתוך הקרון, כאילו טיעו ידיו לפלוט, הוא לא יגיע למקום־ההריגה, שהרכבת מוליכה לו, הוא יציל גפשו ושמא יציל עוד יהודים, שהיו להם עוז־רוח ועצבים בריאים.

בעוגת כובעו מונח מסורון דק של פלדה, המנסר ברזל כעץ, ידיות המסורון מוצנעות במעילו הקרוע קרעים־קרעים, עד שלא היה מעלה על דעתו, שאפשר להצניע בו משהו, הקנה המהדק את הידיות מונח על גבו, על הכותונת, משנכנס לקרון הסתכל לצדדים, אם אין בו סורג, בחוץ היה ליל גשום אפל, אלא מן הדלת הרחבה הבליח אור עמום של פנסים, שלא הגיע לדופן שכנגד, מיד נסתגרה הדלת, ננעלה ונתחתמה, בקרון היה חושך־אפלה, ובכן ימשמש בדפנות.

ב

בקרון היתה דחוסת, אלא לא עד כדי להמגיע ניעתו של אדם, ידועים היו מסעות, שיהודים מתו במעומד בדחוסת גוראה, עכשיו ראו קרונות מתדחסים בני־אדם בלא רחמים, בחינת שקים, אף בקרון זה צפויה היתה דחוסת, כשנתדחסו הרבה הוסיפו והלכו, הרגישו: זוהי! דחוסת וחניקה... מסעי־יסורים ארוך בקפאון של צפיפות, גסיסה במעומד, מיתתו של מי תהא כאן?... מי יעמוד במסע זה? ואם יגיעו חיים, מה בכך? לאן הם נוסעים? צאן לטבח, קרבנות לכיבשנים... אלא כל רגע ורגע של חיים הריהו מציאה... ומי ידע, מה עלול להתארע? הרי בני־אדם פולטים, ובכן עמדו צפופים בלא גיעה ושמרדו לצפיפות גדולה מזו, לדחוסת משניקה, משנסתגרה הדלת הרגישו העומדים אצלה, שלא צר להם כל כך, הם לא האמינו, אלא התחילו געים, לשיעורים הרגישו בכך אותם שעמדו כבושים בדפנות ובקרני־זוויות, רגש של שבה והודיה תקף על כולם: ברוך המקום, ברוך הוא, לא יסעו כחילקים, לא יעמדו כל הדרך על רגליהם... גם זו לטובה! יהא מקום לישיבה ואפילו לשכיבה...

ספסלים, מסתבר, לא היו כאן, לא תהא ישיבה אלא על גבי קרקע ולא תהא שכיבה אלא על גבי קרקע, לא היו אפילו חבילות, שיש בהן כדי ישיבה או הנחת הראש, מי שביקש לישב, ישב במקום שעמד, ואילו מי שביקש לשכב, השתדל לדחוק בחשכה ולבוא אצל דופן, כדי שיהא בטוח, שלא יפסעו עליו.

שבה והודיה על הרווחה ואחר־כך געייה בבכייה... כל אותה שעה, שהיו בחוץ, לא העיזו

לפצות פה ולצפצף, שכן חיות־הגשט"פו חבלו על כל קול וקול, שהוציא אדם, על כל אנחה בקול, על כל געייה בבכייה, כבשו יסוריהם, נשכו שפתותיהם ועילעו דמעות רותחות, ואילו בקרון הסגור הוציאו את היכבה הכבושה, והיה מקום כדי סיכור ידים, הטחת ראש ומריסת שערות, צעקה לשמים, טענות למקום, קריאה לאבות שוכני עפר, זכירת זכות אבות, וכנגד כולם הגשים, שדמעתן מצויה וקינתן שופעת, אלא כולם היו אחווי אימה ופחד מפני המוות, מפני החדלון, הם לא הרגישו בעקירתה של הרכבת, אפילו בשעה שניענעה וזיעזעה, עדיין לא הרגישו בהליכתה, אלא פעם אחת כשבקעה אנחה נוראה של הגלגלים והקרונ התחבט, עד שנפלו כולם, אחד העומדים ואחד היושבים ואפילו השוכבים ניטלטלו, פסקה בבת־ראש הבכייה, בקרון היתה דמימה מטילה אימה ומיד הוברר להם, שנוסעים הם.

— כבר נוסעים אנני! — קראו כמה בבת אחת באימת־מוות והבכייה חזרה ונגעתה בכוח מוסיף.

כמה ארכה הבכייה? אחד מהם לא ידע שיעור של זמן, הם בכו עד שכלו דמעותיהם; טענו עד שכלו טענותיהם, אנחות כבדות בלבד בקעו מלבות יגעים, ואילו הרבה גשתתקו, שכן מוטלים היו בעלפון, אלא אדם לא ראה בחשכה את הראשים השמוטים, את העינים הקמות, לא הרגיש בפה שדמם, בלב שעמד, ואדם לא חסר את חברו, דמימתו של אדם לא הדאיגה ולא הפחידה את חברו, יד מרתיתה לא ירדה מתוך חרדה שבלב למשמש בחשכה במשתתקים בבת־ראש, שכן לא היו כאן שנים קרובים או מכרים, פרט לכמה תינוקות, שהתליינים לא גלזום באקראי מאמותיהם.

מלפנים משמאל נשתמע קולו המעוך של זקן אחד, שרוי בדמעות:

— אחינו בני ישראל, נאמר תהילים! לכו ובואו אצלי, נאמר תהילים... נאמר ויודו... נתקין עצמנו...

בכייה גדולה של נשים, גברים התחילה נעה.

— מי יש לו גפרור? — שאל אחד מאחור בקרון.

אחד מהם לא היה לו גפרור, הבודקנים הרוצחנים נטלו אפילו שיירי סיגריות כבויות, כמה הלכו ובאו אצל הקורא, שפו ברגליהם, מימשו בדיהם, נשים, שלא ידעו אפילו לענות אחרי האומר וגברים, שלא חשקה נפשם בתהילים, הצטדדו, פיגו מקום לאומרי תהילים, בחינת פיגוי מקום לתזמורת ומקהלה, הללו נתקלו במוטלים, שלא זעו ולא הוציאו קול, ישנים הם? מתעלפים? ושמה כבר מתו? הם צידדום לדופן, מישהו טיפל בהם, העירם, השיב רוחם, קול בכוי אמר:

— חוששני, שכבר יש לנו כאן מת!

קולו המעוך של הזקן גנח:

— „למנצח לבני קורח מומור...“

מקהלה של קולות־גברים בוכים ענתה אחריו את הפסוק, בקרון עלה נחשול־בכייה חודש, בכייה של ציבור מישראל אחרי מיטתו שלו, אלא שוב לא היה בו כוח לבכייה ארוכה ושוב לא בקעו אלא אנחות יגעות מלבות עטופים, קולותיהם של אומרי־תהילים אף הם הלכו ונתמעכו, אלא נתמלאו יראת־שמים, דיכדוכה של נפש, לבביות.

— כבר אין כמעט במה לנשום — אמר אחד, כמבקש רוח לנשימה.

— עדיין לא הגיעה השעה לקובלנה — השיב שגי ביאוש.

ואשה אחת נתאנחה בבכייה:

— נשתנק כאן!

איש אחד הימהם:

— הרי זה רצונם!

ג

עזרא חוק ונתחזק שעה שנתדחס לתוך הקרון, אלא הבכייה בציבור החלישה לבו, משהו השניק בגרונו, משהו הצריב בעיניו, הוא עשה אוניו כאפרכסות לבכייה ולטענות: אפשר וישמע בהן קול מוכר, מיהו לא שמע אלא צירוף של יכבה שוברת־לב, שנטלה חיותו, הרצון לחיים ולחירות, הוא הניח ידו על עיניו, כאילו הצניע דמעותיו, עמד וראשו כבוש בקרע, בלא מחשבה, נתן לחולשת־לבו, אמירת־תהילים זו כאילו העירה אותו, הוציאתו מן הקפאון.

הרי לא יעמוד ויאמר תהילים! הוא יגסר לו מפלט ואחרים אף הם יפלטו. מי שירצה, מי שיהיה לו העז לקפוץ מתוך רכבת מהלכת. הוא התחיל מהלך בקרון, בנחת יתירה שף ברגליו, לא הרימן, החליק, כדי שלא יפסע על אדם. הואיל ורווחה בקרון, שמא יש בו שומר. אוקראיני או ליטאי. הוא יבחין בו בנשימתו — ריח של י"ש יהא נודף ממנו. הוא התהלך לארכו ולרחבו של הקרון, ריתחת חדרך אגב מישימש בדפנות וברצפה, אם אין בהם סדק קל שבקלים, שיקל עליו מלאכת הנסירה.

— מישהו שף כאן בדרך משונה. — ייבבה אשה אחת.
 — אף אני הבחנתי — נתאנחה שנייה — מבקש משהו.
 — יום מחר. — ניצנץ בדעתו של עזרא להתבדת.
 יום מחר? כלום יש מחר? עם יום מחר יבוא המוות... אחד מן השומעים דברי עזרא לא צחק מרה, אלא בכייה נתנחשלה. מחר? מישהו עדיין מדבר במחר! ולוואי ולא יבוא המחר!

ד

עזרא הרגיש במישהו התופס במעילו ומהלך אחריו, בזהירות מישימש ביד. יד קטנה של אשה. הוא משך את בעלת היד אצלו. הוא הרגיש בראשה תחת סנטרו. קגע גופה בגופו העיד על גיורה דקה. עדינה של בחורות־בתולים.

— מה יש? — שאל חדות.
 — הוא המבקש את המחר? — לחשה לו לחישה נקורה.
 — אף היא רצונה לבקש?
 — לכך אני תופסת בו.
 — ביחה, חברה!
 — איני חברה.
 — סליחה!
 — והוא חבר?
 — פחית־נפש?
 היא לא החזירה לו תשובה והוא שאל:
 — יחידית היא?
 היא שתקה והוא אמר:
 — הרי על זו רשאית היא להחזיר תשובה.
 — אל ישאל. — אמרה בקושי — אגעה בבכייה.
 הוא מישימש בפניה, תפס בסנטרה, נקף ראשה ואמר בתוקף:
 — עוזרו! נחזק לבנו!
 היא הסירה ידו מסנטרה ואמרה יבשות:
 — לאן הוא שף?
 — כבר שפתי בחצי הקרון ולפנים. עכשיו אני שף בחצי הקרון ולאחור. עכשיו נשוף בצוות.

— מבקש הוא מישהו?
 — מי שביקשתי לא מצאתי; מי שלא ביקשתי מצאתי.
 — תמיד הוא מדבר בהידות?
 הוא חייך ובסבר־פנים לחץ ידה:
 — ביקשתי אם אין כאן שומר. הייתי מבחין בו בריח־ניחוחו. ריתחה באהר?
 — אף לא בת־רית.
 — הרגישה ברוחונת מאישם?
 — שינוק בלבד.
 לא רחוק מהם געה תינוק בבכייה. הוא חש במעיו. אנחה עברה בין הסמוכים. כבר התחיל. על האוויר המשיניק יהא מוסיף סרחון.
 — יש חור אישם ברצפה? — קרא עזרא.

השאלה חזרה ונשאלה, נישאה על פני הקרון ונתנחשלה וחזרה בתשובה, שכבר ידע עזרא. אחד לא מצא חור בשום מקום: משום מקום לא נושבת רוח קלה שבקלות.

— ובכן קודם כל אחרור חור לצרכים אלו — אמר עזרא לבת־לוויתו.
— יש לו כלים? — שאלה.

שאלה יתירה והוא לא החזיר תשובה, אלא הפך פניו לצדו של התינוק הבוכה:
— התאפק, ילד, מיד יהא חור ברצפה.
ולבת־לוויתו אמר:

— גשוף ונבוא אצל קרן־הזווית מימין. תתפוס בו, שלא ניפרד. מה שמה?
— יאדוויגה, יאדיה.

— כך נקרא שמה בישראל?
— זה שמי.

— ומה שם נקרא לה?
— איני יורדת לדעתו.

— ובכן יהא יאדוויגה — יאדיה, שמי עזרא. שם טוב בישראל.

אגב דיבור הוציא את המסורון מכובעו והידיות מן ההצנע שבמעילו, הבניס בהן את המסורון, הסיר מעל גבו את קנה־הברזל והבריגו בידיות.

— יודעת היא מה אני עושה עכשיו? — אמר לה ליאדוויגה — הריגי מרכיב מסורון. יהודים שבקרן־זוויתי — קרא כלפי קרן־הזווית מימין — פנו מקום! הריני ואעשה חור!

— מפני מה בקרן־זווית זו דווקא? — מיחתה אחת.

— שכן אחרים ישאלו מפני מה בקרן־זווית שלהם דווקא! אל תשאל שאלות. תינוק זה חש במעיו ושמא עוד אחד.

— ובכן דווקא במקום ישיבתנו. — מיחו כמה כאחד.

עזרא מישמש בידה הפנויה של יאדוויגה.

— תחזיק במסורון.

משיפולי מעילו הוציא אולר מקופל, שהיוו בו מחלץ, מקדה, מספריים ועוד כמה כלים, וציווה:

— נו, זחוו!

— נמצא כאן בעל־הבית! מפקד גמור! — מיחו היושבים בקרן־זווית.

— ואילו היה נאצי ימח שמו מפקד במקומו, נוח לכם? — אמר עזרא חדות — מה כירכורים אתם מכרכרים? רחמנות על התינוק!

כמה דמויות זזו בכבודות. אשה אחת נתאנחה:

— צריך לעקור מכאן.

קרן־הזווית נתפנתה. עזרא כרע על ברכיו, פישפש בידו ברצפה והתחיל חורר, מספר עם יאדוויגה, שהרגיש בארכובתה בגבו.

— צריכני חור כדי להכניס בו את המסורון.

— כיצד הצניע הכול על גבו? — שאלה.

— דברים של מה בכך. — השיב קצרות — ובשעת הצורך... כלום מימיה לא...?

היא לא החזירה תשובה. בבת־ראש הרגישה בפירוד שביניהם. זה שייך לתנועה אחרת. אויבת.

— נו? — שאל — מה לה שותקת?

בקושי אמרה:

— תמיד זה דבר שבהצלחה.

— ובכן היא...

היא חזרה ו... קה. שוב לא שאל, לא ביקש תשובות. כבר הכיר בקרע המפלגתי. „עקשנית“! היררה, היתה דמימה ביניהם, עד שביקש ממנה את המסורון. סבור הוא, שכבר יכול להשתמש בו. היא מישמשה בידו הפשוטה, הניחה בתוכה את המסורון ושניהם כאחד נהנו ממגע ידיהם.

— עכשיו תיעשה המלאכה מהירות — אמר — ואחר־כך נתחיל בעיקר. — זה הוסיף כדי להתאריך בשיחה.

— כבר יודע הוא היכן?

דעתה נחה עליה מדיבור כלשהו.

— בערך...

— אילו היה סורג...

— היה קל!

התינוק חזר וגעה בבכייה גדולה ועזרא התחיל משדלו בדברים:

— ילד, מיד יהא גמור. הרי ילד חכם אתה, מבין... מיד יהא גמור... אלא היזהר, שלא תפול

בחור. יש לך מי שיחזיק בך?

— יש לו, יש לו. — השיב קול אשה — עדיין יש לו...

יאדוויגה נראה לה הרוף והעדינות, שדיבר בהם עזרא עם התינוק. רצונה ללטפו על זר.

— איך הוא מוצא ידיו לנסר בחשכה? — שאלה ובקולה קירוב־דעת מופלג.

— אצבעות ידי השמאלית מוליכות אותי. — השיב ומיד הוסיף — אפשר ולא עגול ביותר...

הרי, הריגי בסוף... כלומר אני בא אצל הפתיחה... אוהום?... סביב, סביב... נקישת... וחור! או,

אוויר! אוויר! מרגישה היא?

— הן.

— משיב גפשו... אציץ מה בחוץ — הוא שפף על גבי החור — חושך־אפלה — הודיע —

אין לבנה. — הוא בזדקף — תם ונשלם, ילד!

התינוק הבוכה התחיל סומך. עמו הלך מישתו ומאחריו התחילו זזים.

ה

עזרא מישמש בידה של יאדוויגה.

— נסתלק מכאן.

— לאן?

— נרחיק קצת. כאן אצל הדופן השמאלי.

— מפני מה לא נפליג? לסופו של הקרון?

— היושבים שם כבר נשתקעו במקומותיהם. יסרבו להסתלק. יבוא לידי תיגרה. ואילו

היא יכולה להרחיק כמה שלבה חפץ.

היא לא רצתה להרחיק.

— אעמוד אצלו. — השיבה — שמא אוכל לסייעו.

הוא עמד וגבו לדופן השמאלי, העמיד אותה לימינו והתחיל שף.

— כאן פנוי. — אמר — הסתלקו מכאן. כרצוננו — רגלו נתקלה בגוף מוטל — מישתו

מוטל כאן. — אמר לה ליאדוויגה — הוא מעכב. — הוא שפף, מישמש בידו השמאלית — גבר

וישן הוא. צריך להטריחו. תטול את המסורון.

הוא הניח את המסורון בידה, הרחיק מן הדופן, שף ובא אצל רגלי הישן, שפף על חודי

אצבעות רגליו, תפסו להישן בשתי רגליו, גרדו מן הדופן דרך אגב הזהיר את מישתו בחשכה:

— מישתו ישן כהרוג, אל יפול עליו.

קולו הית נעים לה, נתן לה בטחון. דומה היה עליה כאילו היא רואה אותו. היא הרגישה

בו, שהוא הולך ובא אצלה, עד שלא פתח פיו.

— עכשיו אמדוד פירצה לניסה. — אמר כשבא אצלה, הוא נשתטת סמוך לדופן, ראשו

לרגלה — תתן לי את המסורון. — הוא נטל את המסורון והניחו לרגליו — מרגלה עד המסורון —

זהו השיעור.

— רצונו לקרוע ארוכה?

— הרבת יותר מארוכה.

הוא הוציא את האולר והתחיל חורר חור סמוך לרגלה.

— היכן ינסר?

- בדופן.
 — ולא ברצפה?
 — ולהתנפל תחת הגלגלים?
 היתה קצת ליגלוג בדבריו והיא השתדלה לתקן עצמה:
 — סבורה אני, שברצפה, אצל הדופן האחורי באמצע, המקום נאות ביותר.
 — אמת לאמיתה, אלא... דרך אגב, מפני מה התחילה בבת־ראש מאנפסת ומדברת צרפתית?
 — אני סותמת חטמי.
 — תסתום אף את חטמי.
 היא שפפה והניחה ידה על פניו. הוא בזרעוץ מחמת אפתעה ושמר לידה. היא מישמשה בחטמו, צבטתו והניחה לו. השתובבה.
 — עכשיו יסביר מה שביקש להסביר.
 ידה הרגישה בפניו ונעמו כל כך.
 הוא נצטחק:
 — תשמור לי, אתנקם בה! — והוסיף: — תשוף ותבוא לכאן ותעמיד רגלה אצל המסורון. וכך תרחיק קצת, את המסורון תגביה ותחזיק בו עד שאצטרך לו.
 היא שפה ובאה אצלו, מישמשה במסורון, העמידה שם רגלה הימנית ואמרה:
 — עשיתי הכול כמצווה עלי מפיו.
 — ניחה. — ועכשיו הסביר — בפירצה שברצפה באמצע הדופן האחורי נות לצאת, אלא צריך להיות מוטל עד שעובר הקרון האחרון ובקרון האחורי על הצחפת עלולים לעמוד אוכלי־אדם ופנס־חשמל בידם ולהאיר את הפסים, אם לא מוטל אדם, שעלה בידו לפלוט.
 — אם כן הריהם יכולים לגלות אף בצדי הפסים.
 — הם יכולים, וודאי יכולים הם. אלא מה? המפיל עצמו מן הצד וחי ושלם בגופו אל יחא מוטל, אלא יחול או ירוץ וירחיק מן הפסים.
 — כבר קפץ מרכבת?
 — שתי פעמים.
 גלוגן הוא או דובר אמת? אילו ראתה פניו, היתה יודעת. אלא קולו אף הוא נושא אמת בתוכו.
 — אם כן הריהו בן־חיל! — אמרה בחשאי.
 — והיא כבר פלטה?
 — לא מרכבת מהלכת.
 — הלב חרד?
 — מה אפשר יותר מהרג? ולאן אנו מובלים עכשיו?

1

- היתה דמימה ביניהם ועצבות גדולה. שניהם כאחד ניטל מהם הרצון לשיחה. הוא חיטט באולר בכוח מוסיף והיא הסתכלה בו, כאילו ראתה אותו ושמעה חיטוטי האולר. וסופו אמר:
 — סבורני, שגמרתי מלאכתי באולר. תתן לי, בבקשה, את המסורון.
 היא מצאה ידו בידה הפנויה — רגע של מגע נעים, הם. היא מסרה לו את המסורון.
 — מצוין! — לחש — עכשיו יכולנו לפתוח ולנסר חירותנו.
 היא נצטנחה וישבה על גבי קרקע. הוא ניסר, ניסר ארוכות.
 — ידו כבר עיפה ויגעה — אמרה — רשאית אני לנסר קצת?
 — עם כל עיפותי אהיה מהיר בנסירה ממנה — השיב ואף־על־פי־כן הפסיק ממלאכתו.
 הוא ביקש לפוש רגע אחד, אלא הרגיש בדמימה שמסביב. אין דיבור, אין אנחה, אין בכייה, אלא נחירתם של ישנים ובקרן־זווית הרחוקה במופלג. רחוקה מהפירצה, אמר מישוהו תהילים ביחיד.
 — הציבור ישן! — לחש באפתעה.
 — הן, — השיבה בחשאי.

- לא הרגשתי.
 — אף לא אני.
 — שמא פעם אחרונה... שינה אחרונה...
 היא נתאנחה.
 — צריך לראות את השעה. — אמר.
 — כלום יש לו שעון? ובראדיום?
 — יש לי שעון. ובראדיום.
 — אלא לא על היד.
 — וודאי לא! משכבר היה ניטל ממני. ושמא היד אף עמו. אלא התקנתי לי כיסן מאחורי
 במכנסים ורצועת המכנסים מחפה כל סימן... תתן לי ידה.
 ברצון פשטה ידה, שמרה למגע ידו. הוא מישמש בידה ומעין חמימה באה בו עם המגע.
 הוא סמך ידה לגקודה אחת בגבו תחת הרצועה הכפופה; אצבעותיה הרגישו בצורה הקטנה,
 העגולה של שעון-יד.
 — מרגישה היא? עכשיו הריני מוציאו ונראה את השעה. — בחשכה האיר לוח-ספרות
 והאצבעות הראו אחת וששה רגעים — כל כך מאוחר! — לחש — צריכני להזדרז! — הוא
 מישמש במסור והתחיל מנסר בכוח כפול. — כבר לאחר אחת — אמר — מחרי התחיל. בלוח
 שבראשי הריני מהפך דף אחד: אחד במאי — שמונה באייר.
 — אחד במאי! — צעקה כמעט — יודע הוא ברי?
 — והיא אינה יודעת?
 — חיי בשבועות האחרונים עלולים היו להשכיה מלבי אפילו את השנה.
 — ואני כל יום ויום הזרתי על היום שבשבת ועל היום שבחודש. כל יום ויום כאדם כשר:
 „היום יום“... והיום יום שני בשבת... יודעת היא פירוש המילות?
 — ובכן היום אחד במאי? — אמרה בגעגועים מופלגים.
 הוא חזר ואמר:
 — הן היום אחד במאי. — הוא לא סיים. הוא הרגיש בעגמימותה ונתאנח — אחד במאי...
 פעמים הרבה חגגה אותו?
 היא לא החזירה תשובה.
 — בת כמה היא?
 היא שתקה.
 — שוב אין רצונה לדבר עמי?
 — לא על אחד במאי.
 — מה יש? אף הוא יום טוב שלי.
 — אף הוא יום טוב של היטלר והנאצים!
 כעס הסעיר תוכו. הוא לא אמר כלום, אלא הימהם:
 — אוווי!
 היא הרגישה בכעסו. לאחר שעה קלה של שתיקה אמרה בנחת:
 — יסלח לי, לא הייתי רשאית לומר את הדברים.
 — רתוי לה, שתנשוק לשונה עד שלא אמרה! — אמר בכעס — וכי אמירה בלבד?
 והירהור מותר לה?
 על זו לא החזירה תשובה. אפילו בשעה זו מהרהרת היא כן. וכך דיברה והירהרה כל
 אותן השנים, שהיתה חברה במפלגת, שדיברה והירהרה כן.
 — יודעני, שאפילו בשעה זו היא מהרהרת כן, ותתבייש. לא היא, אלא אותם שתקעו
 את הדברים לתוכה — הוא הפסיק מנסירתו ונקף פניו לה, כאילו ראה אותה — כלום יודעת היא
 אחד במאי מהו? הריהו חג האחדות והאחוזה, סמל השלום! והיא מחללת אותה, ממאסה אותה,
 משפילה אותה! ממלאה היא אותו שואה, פצצות-סרחון על אותם, שצריכה היתה להלוך עמם
 בסך! יודעת היא לדעתי? רתוי לה, שתהא בארץ-ישראל ותראה בהגיגתו!

היא עיוותה פניה להשם „ארץ ישראל“ — נס מן השמים, שלא ראה. הרי בזו נלחמות היא ומפלגתה! הרי זו, שמפרידה ביניהם!
 הוא שמר לה, שתשאל כיצד חוגגים אחד במאי בארץ־ישראל. אין היא שואלת, גיחה. הוא התחיל מנסר בכל כוחו ושניהם כאחד שתקו, אלא השתיקה הכבירה על שניהם. היא לא מצאה דברים בפיה. הוא רואה את עצמו נעלב והיא אינה יכולה לפייסו. ואילו הוא הרגיש, שאינו רשאי לכעוס. וכי לא סיפר עכשיו בשבחו של יום האחדות והשלום? חיוך נראה על שפתותיו.
 — ובכן שונאים אנו!
 — רואה הוא את עצמו כן?
 — הרי היא רואה את עצמה כן!
 לאו, היא לא ראתה את עצמה שונאתו שלוה. לבביות בקולו וחמימה וחזקה לבביות וחמימה בעיניו. כשהיא מרגישה בעיניו הנתונות בה, הריהי מרגישה בטובה השופעת מעיניו. נאה הוא. וודאי נאה הוא. כך היא מרגישה. כאילו ראתה פניו. רושם פניו על ידה. מצח גבוה. חוטם ישר, שפתים דקות.

ז

הוא הפסיקה מהירהורית.
 — מיד הריגי גומר.
 עצבות יתירה תקפה עליה. מיד תבוא חירות ושמא אף פירוד. משהו ריפרף במוחה והכביד על הלב, צבט.
 והוא הוסיף ודיבר:
 — כמעט שני לווחים ניסרתני. אכניסם לפנים. אם ינשרו לחוק, אפשר ומעשה־שטן ישמע מישהו, ירגיש.
 — רשאת אני לסייע? — שאלה.
 — אין צורך.
 — אין הוא מניח לי להניח יד.
 — כבר הניחה ידה.
 בקולו היה מעין השתובבות.
 רגע אחד לא ירדה לדעתו, אלא מיד הרגישה, שפניה מסמיקות.
 — זכור הוא? — אמרה.
 — מפני מה לאו?
 נעימה היתה לה הידיעה, שזכור הוא. אלא עכשיו תמחה איך יכלה לעשות כן. מה היתה בעיניו?
 באלר ובמסור חרר חור על גבי הלוח המנוסר, כדי הכנסת ידו. בקעה רוח חזקה. היא נודעזה.
 — כבר הוא מוציא את הלווחים?
 — לאו, התקנתי אותם כדי להכניסם.
 בבת־ראש הרגישה בו כנגדה — היא לא שמעה בקריבתו. לבה התחיל דופק בחזקה.
 — מי ראשון? — שאל בנחת מעושה.
 לבה נצבט ובקושי אמרה:
 — אני ראשונה. הוא יסייע אותי. אהיה בטוחה.
 — כך סבור הייתי. — אמר — ותזכור: לזחול ולהרחיק. תהא מוטלת עד שאבוא. הן, אף זו: אם הרכבת מהלכת על גבי סוללה, תתגלגל ותהא מוטלת בתחתית הסוללה.
 הוא קם על רגליו.
 — עכשיו אלך ואבוא אצל אומרת־הילים. — אמר — אפשר וירצה אף הוא.
 היא לא רצתה, שיפרוש ממנה.
 — כבר גמר את הנסירה? — שאלה.
 — עוד מקצת — השיב — משאחזור.

הוא התחיל עוקר רגליו. היא תפסה בו.
 — אלך עמו.
 נעימה היתה לו הליכתה עמו, אלא תפס בידה ואמר:
 — לאו, תשהה כאן. לא אתע בחזירתך. אקרא: „יאדיה!“ והיא תשיב — מה תשיב?
 — כאן, עזרא!
 — כך, והרי לה עבודה. תנסה להעיר את הישנים אצלה. שמא יש עוד הרוצים לברות.

ח

הוא עקר רגליו בנחת־דעת ובחיון. בנחת ובזהירות שף בין הישנים ובא אצל אומר־
 תהילים.
 — ר' יהודי — גזרק מפיו.
 יד מישמשה בו, תפסה ידו, אלא אמירת תהילים לא פסקה. האומר לא היה רשאי להפסיק
 ועזרא אמר לו:
 — חרתי חור גדול מאחור בדופן השמאלי. יכול הוא להציל נפשו...
 אמירת תהילים פסקה והקול דיבר — קול מעוך של זקן:
 — אני איני יכול להציל נפשי, הכול־יכול יכול להצילני... זקן מופלג אני... חולה ותשיש
 ובעל תענית... אם אקפוץ מן החור שחררת לא אקום. הרי זו איבוד לדעת... לאו, בני, אני אמות
 במיתה. שברר לי הקדוש־ברוך־הוא, אם שריפה, תהא שריפה; אם חנק, יהא חנק... ואם עדיין
 לא הגיעה שעת למות, כמה דרכים למקום לחיינו. ואילו אתה חרת חור וודאי הולך השם
 יתברך את ירך...
 עזרא שמע לו באוזן אחת, באוזן השניה שמע את יאדיה מעוררת ישנים ודומה עדיין
 לא עלה בידה לעורר נפש אחת. הוא הפסיק את הזקן:
 — סבא, הכול ישנים ושינה קשה...
 — הן, — ענה אחריו הזקן — הכול ישנים... אמירת תהילים יישנה אותם... עייפים ויגעים,
 העלובים, שרויים בצרה...
 עזרא חזר והפסיקו:
 — צריך להעירם. אפשר והרבה ירצו לפלוט. יעשה זה, סבא, יעשה את המצוה. יעיר אותם
 והננערים יעירו אחרים. הפירצה היא מאחור, בדופן השמאלי, לכשאוציא את הלווחים המנוסרים
 יראה הרוח...
 — להעיר... לעורר... כלום אין זה נגד רצונו, יתברך? הוא הפיל עליהם חבלי־שינה... שוב
 איני יודע מה כדן ומה שלא כדן... ושמא הדין עמך... יפלוטו יהודים... מי שרוצה, מי
 שיש בו כוח לקפוץ קפיצה זו... אעיר, אעיר...
 מה יאמר לו לזקן בפרידתו? כמה יברך אותו? כל ברכה הריהי לבטלה. רתוי לו, שיברכו
 במיתה בדרך הטבע. לשונו לא מצאה מלים, במקום זה אמר ברתת:
 — סבא, יברכני!
 — מברך אני אותך, בני, מברך אותך! — אמר הזקן בקול שבור — יהי רצון, שתצא
 בשלום, שלם בגופך, ושוב לא תפול לידיהם.
 — יברך אף אותה ריבה המעוררת שם את הישנים.
 — אף אותה אני מברך. תבוא ברכתי עליה ועל כל הפולטים בפתח, שפתחת להם, וכולכם
 תזכו לישועות ולנחמות...
 שוב לא יכול לדבר. הוא געה בבכייה. עזרא לחץ ידו, גנח והלך. הוא שמע קולה של
 יאדיה המעיר משהו, ואף־על־פי־כן נשם לה:
 — יאדיה!
 היא השיבה:
 — כאן, עזרא!
 שאיפת־רוח בקולה העידה, שכבר שמרה לקריאתו. כשסמך לה אמרה לו בצער, שלא עלה
 בידה להעיר אחד. כמה ישבו, שאלו משהו ושוב חטפתם השינה.

ט

הוא סיפר לה על אותו זקן וגמר את הנסירה, פירק את המסורון, הניח את המסורון בכובעו, את הידיות במקומן במעיל, את הקנה על גבו וסופו שילשל כובעו והידקו ברצועות תחת הסנטר. עכשיו התחיל מוציא את הלוחים המנוסרים, רוח חזקה נשבה, נתפזרה על פני הקרון, בישרה ואמרה, שיש פירצה גדולה, פתח לחירות ולהצלה, כמה מן הישנים זעו, אלא אחד מהם לא ננער.

עזרא הוציא ראשו, הציץ.

— חשכה נוראה — אמר וקם על רגליו — דומה אנו נוסעים על טוללה, ובכן תזכור... מה מלבושיה? — הוא נגע בה בידו — מעיל ארוך, יפה, עטופה היא מטפחת?
היא היתה עטופה מטפחת, תחת המעיל. הוא נטל את המטפחת וצנף צניף לראשה, שלא תחבוט ראשה, ועצבות גדולה תקפה על שניהם. דמעות רותחות נתגבבו מן העיניים ונתגלגלו על הלסתות. מי יודע אם שוב יתראו חיים! מופלא, אין הם יודעים אפילו חזותם, יתארע משהו והם לא יודמנו תיכף לפליטה זו, לא יכירו זה את זה לכשיודמנו לעתיד.

— מה חזותה? — נזרקה שאלה מפיו.

— שחרחורת... שערות שחורות כזפת, עינים שחורות... וחזותו מהי?

— שערות אדמדמות, עינים שחומות, קצת נמשים על הפנים, שלא מישמשה בהם. — הוא הכניס פניה בין ידיו — שחרחורת, אל תירא, הנפילה לא תהא גדולה, לא רחוק מן הקרקע והקרקע רך...

לא ינשק לה? הוא נתמשך לה והיא שמרה לו, אלא לא התיר לעצמו.

— באוי — אמר ובלשון נוכח — אסייע ידיך.

היא נשתכחה אצל הפירצה, שירבבה רגליה, אלא עדיין לא דחק את השעה, עדיין היה לו מה לומר לה. הוא הפך פניה לו ואמר:

— אם, חלילה, יתארע לך משהו, אתגעגע על שחרחורת, שהיתה לוחמת לשם מעמד הפועלים, אם יתארע משהו לי, תתגעגע על לוחם אדמוני לשם מעמד הפועלים, שביקש עוד חירותו ותחייתו של עמו ישראל בארץ־ישראל העתיקה, תתגעגע, יאדיה שחרחורת?... עכשיו ינשק לה פה לפה... רקיעה ברגלים לא רחוק מהם וקול צודחני — כאילו נצטרך גרמני... לבו נצבט, הוא מיהר והוציאה מחציה ולמטה ואחר־כך מחציה ולמעלה, היא נתעלמה מן העין, לא שמע לא חבטה, לא צעקה, אלא כבר היה מוטל אצל הפירצה, מוכן ומזומן להחליק ובינתיים שמע לקרון, ישנים התחילו זעים וננערים... והוא שומע אותו זקן אומר: — כך, עכשיו ננערתם, צריך הייתי להצטרף כגרמני, ימח שמו, עד שננערתם! ובכן שמעו...

עזרא נצטחק, ברכה על ראשו של סבא, אדם מישראל יגע ומוצא!... כלום לא יעמוד על רגליו ויטכיר לו לציבור? הוא יסמוך על תוקן, צריך הוא למהר ליאדוויגה, הוא החליק.

י

הרוח הפכה אותו וגילגלתו במורד הסוללה, הוא לא היה מוטל, הרכבת הלכה בנחת, לא מיהרה, עד שיגיע הקרון האחרון ילך ויבוא אצל יאדוויגה, חשכה עבה וערפל, אין הוא צריך אפילו לזחול, אלא להפסיע בזהירות — מה עלול להתארע לה ליאדיה, אם לא ימצאנה למטה, יבקשנה למעלה, לכשתעבור הרכבת.

— עזרא! — נתלחש לו מתוך החשכה.

— יאדיה! — נשם בהתלהבות, כמעט שצעק.

הוא ליפף אותה בידיו, היא התרפקה עליו, הסתכלו זה בפני זה, אלא בקושי ראו את השירטוטים, שמחה גדולה קפצה עליהם, והוא שאל: כיצד היה? נחבלה? שלימה בגופה? היא צחקה, שלימה בגופה! היא נפלה מעשה־להטים, עמדה על ארבע ומיד התחילה מתגלגלת במורד הסוללה, אלא לא יכלה להיות מוטלת, לבה היה מיצר ודואג, כלום לא נצטרך גרמני בקרון?

הוא צחק, סיפר לה ובבת־ראש הפסיק, לכו עמד, עיניו בלטו מחמת פחד, היא לא יכלה

לראות מבע פניו, אלא הרגישה בפחדו. היא הפכה פניה לרכבת. לא יכלה לראותה, אלא אף לא שמעה אותה. היא עמדה על פחדו של עזרא. כלום אין הרכבת עומדת למעלה?
הוא לחש לה:

— איני שומע את הרכבת. נסתלק.

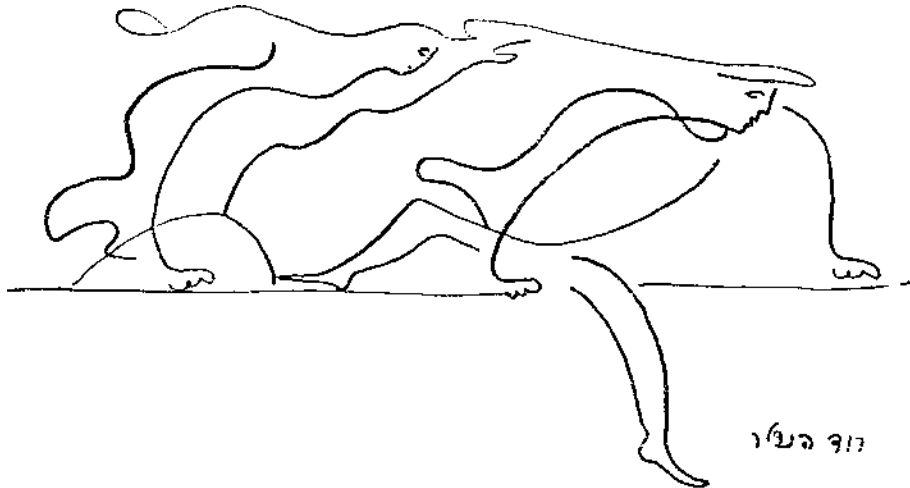
אלא בו ברגע שמעו רעש הרכבת. כבר היתה רחוקה. בשמחתם לא שמעו ולא ראו בעבירתה ומן הקרון האחרון, דומה, לא הטיל אדם או של פנסיהשמל. הם נצטחקו מאושרים שבמאשרים, ומסתבר, שנתמזגו בנשיקה ארוכה. בנשיקה אחת ושניה ושלישית, אחרונה אחרונה ארוכה. רעבים, בלבות דופקים, כלים, בצעקה לחיים.

היום הפציע. התחילו דימדומי-שחרית... פניהם התחילו מתקלפות מתוך החשכה ועיניהם האירו. תוהה ובוהה הסתכל בפנים של חן שחרחרות טעימה, מוקסמת הסתכלה בפנים נאות של גבורה גברית. דומה היה על שניהם כאחד, כאילו כך ראו זה את זה בחשכת הקרון בזהר של עין פנימית.

הוא חזר ונשק לה על פיה, רואה ונראה:

— אחד במאי שלי!...

עברית: מ. ל.

97 העמוד